

Bidrag med anledning av covid-19

till organisationer som arbetar
med människor i socialt särskilt
utsatta situationer 2020

mucf

Myndigheten för ungdoms-
och civilsamhällsfrågor



© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) 2021

Författare: Lisa Claesson

Webb: www.mucf.se

Bidrag med anledning av covid-19

till organisationer som arbetar
med människor i socialt särskilt
utsatta situationer 2020

Förord

I juni 2020 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag av regeringen att fördela 48 miljoner kronor till civilsamhället med anledning av covid-19. Bidraget skulle gå till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer.

Ett stort antal ansökningar registrerades och beloppet på drygt 200 miljoner kronor de gemensamt ansökte om visade på att behovet av bidraget var stort och att det fanns en stark efterfrågan.

Bidraget har använts för att hjälpa och stödja samhällets allra mest utsatta. Det har bland annat gått till sovplatser för de som inte har ett hem, gett något att äta till de som inte har mat för dagen, hjälpt människor att bibehålla en grundläggande hygien samt hjälpt utsatta att få rätt vård.

Denna rapport syftar till att ge en bild av bidragets användning och den betydelse som bidraget haft för människor som lever i utsatthet. Rapporten kommer även att redovisa vilka som har fått bidrag, vilka belopp som fördelats samt vilka målgrupper bidraget har stöttat. Vår förhoppning är att rapporten ska ge en tydlig översikt av bidraget som lämnades samt visa på den viktiga roll civilsamhället haft och har under pandemin.

Rapporten har tagits fram av Lisa Claesson på avdelningen för statsbidrag.

Lena Nyberg

Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Uppdraget	8
Socialt <i>särskilt</i> utsatta	8
Förutsättningar för statsbidraget	9
Underlag till rapporten	9
Så fördelades bidraget	10
Organisationerna som sökte bidrag	10
Organisationerna som beviljades bidrag	11
Geografisk spridning	12
Så användes bidraget	14
Bidragets olika användningsområden	15
Dokumentation av bidragets användning	21
Målgrupper	22
Nya målgrupper	22
Ökade behov inom befintliga målgrupper	23
Vikten av att känna sin målgrupp	24
Bidragets betydelse	26
Bidraget som en avgörande roll	26
Bidraget som en möjlighet att växla upp	27
Bidraget som ett sätt att kunna fortsätta bedriva ordinarie verksamhet	29
Regeringens förlängda arm	30
Andra betydelser av bidraget	31
Avslutande sammanfattning	33
Referenser	34
Bilaga	
Artiklar av Emil Wesolowski	35

Sammanfattning

Den här rapporten är en samlad redovisning av det organisationsbidrag som MUCF fick i uppdrag av regeringen att fördela till civilsamhället med anledning av covid-19. Bidraget har i enlighet med regeringens uppdrag fördelats till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer. Rapporten redogör för hur bidraget använts i förhållande till bidragets syfte, vilket är att stödja vissa organisationer inom det civila samhället som behöver förstärka den verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Detta för att möta ökade behov med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. (SFS 2020:439) Redovisningen innehåller även uppgifter om vilka som har fått bidrag samt vilka belopp som fördelats.

Den 4 juni 2020 beslutade regeringen om en ny förordning om statsbidrag till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer. Bidraget uppgick till 50 miljoner kronor varav 48 miljoner skulle fördelas i bidragsmedel och 2 miljoner skulle täcka administrativa kostnader. MUCF fick i uppdrag att fördela bidraget skyndsamt till civilsamhället då behovet av ekonomiskt stöd var stort och akut.

Myndigheten vill med denna rapport ge regeringen en bild av uppdraget samt redovisa hur bidraget fördelades och användes. Totalt inkom 231 ansökningar i stödformen, där de sökande organisationerna sammanlagt ansökte om bidrag för drygt 206 miljoner kronor. Av detta omfattande antal ansökningar fördelade MUCF bidraget på 48 miljoner kronor till 17 organisationer, vilket innebar att det var hög konkurrens om medlen. Det centrala i myndighetens hantering av bidraget var att identifiera och prioritera de organisationer som arbetade med människor i socialt *särskilt* utsatta situationer.

Uppgifterna till rapporten är hämtade från myndighetens digitala ansökningssystem. Utöver denna rapport har MUCF tidigare lämnat en delrapport av uppdraget. Tillsammans med delrapporten lämnades även flera filmer samt ett antal artiklar in till regeringen. I dessa medverkade flera av de organisationer som beviljades bidraget.

Förhoppningen är att rapporten ska ge regeringen en bild av vilken betydelse bidraget haft både för civilsamhällets organisationer samt de människor som lever i stor utsatthet. Myndigheten bedömer att bidraget har varit av stor, ibland avgörande, betydelse för de beviljade organisationernas verksamhet under coronapandemin. Detta antagande baseras på alla de exempel som organisationerna beskrivit i sina skriftliga redogörelser. Det är även tydligt utifrån det höga söktrycket att civilsamhället generellt drabbats hårt av coronapandemin och att behovet av ekonomiskt stöd hos organisationerna var stort.

Inledning

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) är en statlig myndighet som tar fram kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets förutsättningar. En av våra kärnuppgifter är att fördela bidrag till föreningsliv, internationellt samarbete, kommuner och forskning. MUCF fördelar bidrag till organisationer som kan söka organisationsbidrag, projektbidrag och verksamhetsbidrag.



Figur 1 Illustration över de olika bidrag som myndigheten fördelar 2020

Bidrag enligt förordning om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer (SFS 2020:439) har fördelats till nationella organisationer i form av ideella föreningar samt vissa trossamfund. Enligt 6 § i ovan nämnda förordning framgår att formen för statsbidraget är ett organisationsbidrag.

MUCF fördelar årligen nationella organisationsbidrag i enlighet med tre förordningar. De organisationer som uppfyller villkoren för respektive statsbidrag beviljas medel. Bidragets storlek baseras på organisationens medlemsantal. Av förordningen som reglerar statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer, framgår av 12 § något som skiljer bidraget från de övriga organisationsbidrag MUCF har att fördela. Vid fördelningen av statsbidraget fick myndigheten prioritera bland inkomna ansökningar och ge företräde till de organisationer som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppfylla bidragets syfte

(SFS 2020:439). Som tidigare nämnt var söktrycket högt och medlen räckte inte till alla som uppfyllde kraven för bidraget. Myndigheten fick därmed skäl att prioritera vissa organisationer framför andra i enlighet med ovan nämnda paragraf.

I den delrapport som myndigheten lämnade till regeringen den 22 december 2020 finns information om ansökningsprocessen samt information om samarbetet med Myndigheten för stöd till trossamfund och Socialstyrelsen. I delrapporten finns även ett antal artiklar med organisationernas egna berättelser bifogade, vilka togs fram på uppdrag av myndigheten.

Uppdraget

Den 4 juni 2020 beslutade regeringen om en ny förordning om statsbidrag till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer. MUCF fick uppdraget att fördela statsbidraget. Bidraget uppgick till 50 miljoner kronor varav 48 miljoner skulle fördelas i bidragsmedel och 2 miljoner skulle täcka administrativa kostnader. Statsbidraget kunde sökas av ideella föreningar och vissa trossamfund, samverkansorgan eller församlingar som bedriver verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer.

MUCF fick i uppdrag att fördela bidraget skyndsamt då behovet av ekonomiskt stöd var stort och akut. Myndigheten gick därmed omgående ut med spridningsinformation om bidraget och ansökan öppnade kort därefter.

Socialt särskilt utsatta

Statsbidraget kunde sökas av organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Syftet med statsbidraget var att stödja vissa organisationer inom det civila samhället som behövde förstärka verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer, för att möta ökade behov med anledning av spridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19.

Som nämnt ovan kom ett stort antal ansökningar in till myndigheten. Beloppet som organisationerna ansökte om överskred de medel myndigheten hade att fördela. Flera organisationer beskrev hur de arbetade med människor i olika typer av utsatthet men eftersom konkurrensen om medlen var hög innebar det att MUCF fick anledning att prioritera bland ansökningarna. De som arbetade med samhällets allra mest utsatta personer vars basala behov inte tillgodosattes var de som beviljades bidrag.

Ordet *särskilt* var centralt för myndighetens bedömning och innebar att verksamheten skulle rikta sig till samhällets mest utsatta människor. Begreppet socialt särskilt utsatta syftar på personer som riskerar att falla igenom samhällets skyddsnät och som är svåra att nå för andra aktörer än civilsamhällets organisationer såsom hemlösa, papperslösa och personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation. I det pressmeddelande som regeringen gick ut med i samband med att uppdraget att fördela medel offentliggjordes, exemplifierades ovan nämnda grupper som socialt särskilt utsatta.

Förutsättningar för statsbidraget

Enligt förordning 2020:439 framgår att en förutsättning för att beviljas statsbidrag var att organisationen under minst två år hade bedrivit verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Vidare framgår att riksorganisationer eller organisationer med riksintresse var behöriga att söka bidraget. Myndighetens definition av riksintresse är att organisationen bedriver en verksamhet som är av ett nationellt intresse. Det kan till exempel handla om en verksamhet som är riktad till en särskild prioriterad målgrupp eller att den är av betydelse för samhället i stort.

Förordningen medgav även att statsbidrag kunde lämnas till organisationer som inte uppfyllde villkoren om att vara en riksorganisation eller bedriva en verksamhet med riksintresse om det förelåg särskilda skäl. Vid prövningen skulle det geografiska område där organisationen var verksam särskilt beaktas. MUCF tolkade att särskilda skäl kunde tillämpas om det i det geografiska område, regionalt eller lokalt, där organisationen var verksam, fanns en särskild utsatthet till följd av covid-19.

De organisationer som var behöriga att söka bidraget var ideella föreningar inom civilsamhället som är demokratiskt uppbyggda och som respekterar demokratins idéer samt trossamfund, samverkansorgan och församlingar som framgår av 3 § förordning (SFS 1999:974) om statsbidrag till trossamfund samt som framgår i 16 § lagen (SFS 1998:1593) om trossamfund. Andra aktörer, som exempelvis stiftelser och kommuner, var inte berättigade till bidraget.

Underlag till rapporten

De organisationer som beviljades bidrag återrapporterade användningen och betydelsen av bidraget under den första delen av 2021. Uppgifterna till rapporten är hämtade från myndighetens digitala ansökningssystem dit organisationerna lämnat in dessa uppgifter. Även uppgifter från organisationernas ansökningar ligger till grund för denna rapport.

Vidare underlag till rapporten är gällande förordningar, samt pressmeddelande från regeringen avseende uppdraget.

Så fördelades bidraget

I detta kapitel presenterar MUCF bidragets fördelning, vilka organisationer som beviljades bidraget och den geografiska spridningen.

MUCF fattade beslut i de 231 ansökningarna den 1 juli 2020, och som tidigare nämnts var konkurrensen om medel hög. Utfallet av de 231 ansökningarna fördelade sig på följande vis: 17 bifall, 205 avslag och nio avvisningar. Av de ansökningar som avvisades var anledningen i åtta av fallen att den sökande organisationen genom sin organisationsform inte var berättigad att söka medel. En organisation avvisades då de återtog sin ansökan.

I tabell 1 nedan presenteras de 17 organisationer som beviljades bidrag inom stödformen, samt respektive beviljat belopp.

Organisation	Beviljat belopp i kronor
Sveriges Stadsmissioner	10 000 000
Frälsningsarmén	5 697 000
Svenska Röda Korset	5 530 000
Trossamfundet Svenska kyrkan	5 000 000
Romska Ungdomsförbundet	3 600 000
Läkare i Världen	3 520 000
Förenade Islamiska Föreningar	3 000 000
Hela Människan	3 000 000
Ny Gemenskap	2 820 000
Föreningen S:ta Clara kyrka	1 500 000
Trossamfundet Romersk-katolska kyrkan	1 200 000
Equmeniakyrkan nationell enhet	1 089 392
Convictus	500 000
Frivilligorganisationen Agape	462 000
Föreningen Frihamnen i Helsingborg/Hemlösas Hus	460 000
Räddningsmissionen	385 608
Stöttepelaren	236 000

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Tabell 1 visar vilka organisationer som fick bifall samt hur mycket medel respektive organisation beviljades

Organisationerna som sökte bidrag

Av de 17 organisationer som beviljades bidrag var fem trossamfund, samverkansorgan eller församlingar. De resterande tolv var ideella organisationer. Av förordningen som reglerar statsbidraget (SFS 2020:439) framgick att en förutsättning för bidrag var att den sökande var en riksorganisation eller en organisation som bedriver verksamhet av riksintresse. Utöver detta kunde undantag medges för organisationer som inte uppfyllde dessa krav om det förelåg särskilda skäl kopplat till det geografiska område verksamheten bedrevs i. Vid fördelningen av bidrag eftersträvade MUCF att alla organisationsformer skulle vara representerade för att uppnå en så stor spridning som möjligt, men också för att organisationerna tenderar att nå olika målgrupper. Storleken på

de organisationer som beviljades bidrag var även varierande, några är mindre organisationer som verkar lokalt, andra bedriver en rikstäckande verksamhet som är känd av den bredare allmänheten.

Totalt fick MUCF in 231 ansökningar och av dessa var det flera som representerade samma organisation antingen i olika geografiska områden eller genom olika nivåer då både riksorganisationen samt lokala avdelningar ansökte om medel för sin verksamhet. Många organisationer beskrev i sin ansökan stora svårigheter med att bedriva sin ordinarie verksamhet på grund av den rådande pandemin och bidraget beskrevs som en möjlighet att kunna fortsätta eller återuppta verksamhet som avstannat. Spridningen av det sökta beloppet hos organisationerna varierade stort, från lägst ansökta belopp på 10 000 kronor till 20 miljoner kronor hos den organisation som ansökte om högst belopp. Det totala beloppet som organisationerna ansökte om uppgick till drygt 206 miljoner kronor. Detta vittnar om det stora behov civilsamhället upplevde till följd av pandemin och att situationen upplevdes som akut. Den korta utlysningstiden av stödet kan även ha bidragit till att organisationerna inte hade tid att samordna sina insatser centralt, vilket kan förklara att flera avdelningar inom samma organisation ansökte om medel.

MUCF kan konstatera att många av de sökande organisationerna bedrev en viktig verksamhet som påverkades negativt av covid-19, men att verksamheten inte uttalat riktade sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer. På grund av begränsade medel att fördela var det aktuellt att identifiera de organisationer som i sin verksamhet når de människor som verkligen lever i socialt särskilt utsatta situationer, och förordningen (SFS 2020:439) som reglerar bidraget möjliggjorde för MUCF att prioritera de ansökningar som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppnå bidragets syfte. Som tidigare nämnts valde MUCF att utgå från definitionen av socialt särskilt utsatta som förmedlats av regeringen då uppdraget offentliggjordes, men stort utrymme gavs för organisationernas egen beskrivning av sin verksamhet riktad mot socialt särskilt utsatta. Många organisationer riktade sin verksamhet till människor i social utsatthet vilket medförde en svår gränsdragning där den beskrivna utsattheten fick ställas mot varandra för att identifiera de som var socialt *särskilt* utsatta.

Organisationerna som beviljades bidrag

Under handläggningsprocessen identifierades de organisationer som i sin verksamhet når människor som på olika sätt lever i socialt särskild utsatthet. Av dessa valdes 17 organisationer ut som bedömdes ha bäst förutsättningar att uppfylla bidragets syfte. De verksamheter dessa organisationer bedriver går i stort att kategorisera under basala behov så som att erbjuda tak över huvudet, matdistribution, grundläggande hygien eller tillgång till vård. De utvalda organisationerna arbetar på olika nivåer och når olika delar av befolkningen. De representerar olika trosuppfattningar och riktar sig till specifika grupper som lever i särskild utsatthet av olika anledningar, och vars situation påverkats ytterligare till följd av pandemin.

De 17 identifierade organisationerna ansökte sammantaget om bidrag motsvarande 69,5 miljoner kronor för att förstärka sin verksamhet riktad till socialt särskilt utsatta under 2020. Då beloppet MUCF hade att fördela var

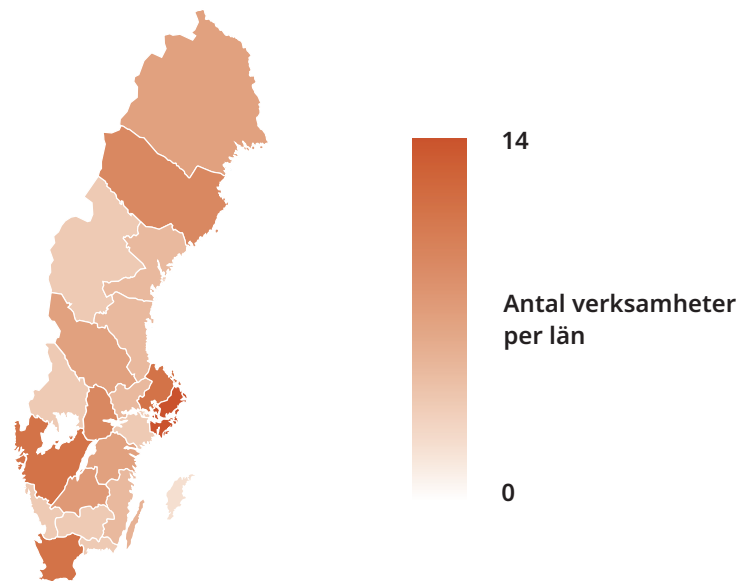
48 miljoner krävdes ytterligare prioriteringar bland de aktuella organisationerna. Organisationerna hade i sin ansökan beskrivit de olika verksamheter de bedriver och även ibland det belopp den specifika verksamheten förväntades uppgå till. Under handläggningen kunde det konstateras att flera av de utvalda organisationerna visserligen arbetade med den för bidraget utpekade målgruppen, men i sin verksamhet också ibland riktade sig till människor som inte var socialt särskilt utsatta. För att fördela bidraget och uppnå största möjliga nytta i förhållande till förordningens syfte togs beslutet att enbart bevilja delar av det sökta beloppet för fem organisationer. Urvalet gjordes genom att verksamheter hos dessa organisationer som inte uttalat riktade sig till socialt särskilt utsatta bedömdes ligga utanför bidragets syfte, och därmed utanför möjlighet till stöd. I något fall tog MUCF även i beaktande att organisationen uppbar annat statligt organisationsbidrag för sin verksamhet med anledning av covid-19. Beslutet att reducera bidraget för vissa organisationer var också grundat i att MUCF ville möjliggöra för fler organisationer som arbetar med målgruppen att fortsätta det viktiga arbete de utför.

Geografisk spridning

De 17 organisationer som ingår i underlaget till denna rapport är verksamma i olika delar av landet, men samtliga län i Sverige finns representerade genom en eller flera av de beviljade organisationernas verksamhet. Figur 2 ger en överskådlig bild av den geografiska spridningen i landet. Tabell 2 redogör för antal organisationer som bedriver verksamhet i respektive län.

Flera av organisationerna som beviljades medel är riksorganisationer som genom sina lokalföreningar eller församlingar bedriver verksamhet i hela landet, medan andra organisationer bedriver verksamhet i ett eller flera län. Flera av de riksorganisationer som beviljades bidraget valde att låta sina respektive lokalföreningar eller församlingar ansöka om medel via riksorganisationen. Lokalföreningarna och församlingarna, som verkar i olika län runt om i Sverige, har därmed kunnat använda bidraget till de behov som funnits lokalt.

Som framgår av figur och tabell på nästa sida bedrivs mest verksamhet i de tre storstadsregionerna, varav Stockholms län är mest förekommande. Under tidpunkten för ansökan och handläggning av bidraget var påverkan av covid-19 som störst i Stockholm samt de övriga storstadsregionerna i landet, vilket kan förklara fördelningen av bidraget sett till den behovsbild som fanns. Behovsbilden kan vidare illustreras utav de ansökningar som beviljades bidrag utifrån att det förelåg särskilda skäl. Detta på grund av att det i organisationens geografiska verksamhetsområde fanns ökade behov med anledning av covid-19. Fyra av de organisationer som ansökt om särskilda skäl beviljades bidrag, två av dessa är verksamma i Stockholms län, en i Västra Götalands län och en i Skåne län.



Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Figur 2. Geografisk spridning av bidraget

Kommentar: Notera att färgskalan i figuren anger ett lägsta värde av 5, vilket motsvarar det län där minst verksamhet bedrivs.

Län	Antal organisationer som bedriver verksamheter per län
Stockholm	14
Västra Götaland	12
Skåne	12
Uppsala	12
Västerbotten	10
Örebro	10
Jönköping	9
Norrbottn	8
Östergötland	8
Dalarna	8
Kalmar	7
Västmanland	7
Västernorrland	7
Gävleborg	7
Södermanland	7
Värmland	6
Blekinge	6
Jämtland	6
Kronoberg	6
Halland	6
Gotland	5

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Tabell 2. Län samt antal verksamheter per län för beviljade ansökningar

Så användes bidraget

Syftet med statsbidraget var att stödja organisationer inom det civila samhället som behövde förstärka verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer på grund av sjukdomen covid-19.

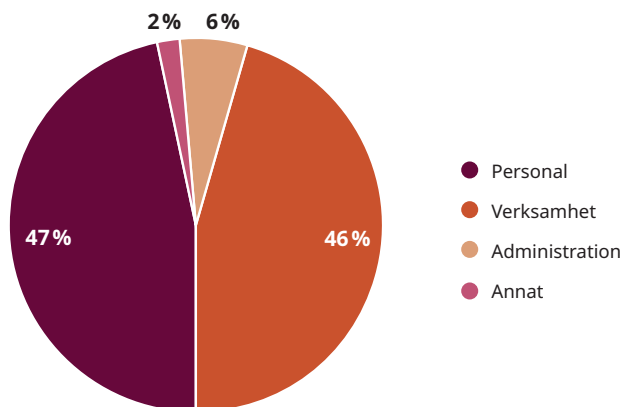
Bidraget avsåg att täcka kostnader för verksamhet under hela 2020. Det var därför möjligt för organisationerna att ansöka om bidrag för kostnader som redan genomförts under 2020, från och med 1 januari, om det var så att organisationerna anpassat sin verksamhet med anledning av coronapandemin.

Bidraget är ett organisationsbidrag men till skillnad från övriga organisationsbidrag förväntades de sökande organisationerna inom denna stödför att ansöka om ett fast belopp. De ombads i ansökan att ange kostnader, både som de haft och som de förväntades ha under 2020, utifrån ett ökat behov med anledning av covid-19.

I detta kapitel kommer MUCF att beskriva hur bidraget använts inom de olika organisationerna. Uppgifterna är baserade på de skriftliga redogörelser som lämnats i samband med återrapporteringen av bidraget. Även uppgifter från hur bidraget fördelats mellan olika budgetposter kommer att beskrivas.

I återrapporteringen till myndigheten fick organisationerna ange hur stor del av bidraget som använts till de olika budgetposterna verksamhet, administration, personal och övrigt.

I figur 3 nedan redovisas hur stor andel av bidraget som använts till respektive budgetpost. I redovisningen har 1 071 075 kronor räknats bort då organisationerna beskrivit att dessa oförbrukade medel kommer att betalas tillbaka till myndigheten. Totalt redovisas därmed användningen av 46 928 925 kronor.



Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningsystem

Figur 3. Organisationernas procentuella användning av bidraget, uppdelat efter budgetpost

Som figuren ovan illustrerar har bidraget använts till ungefär lika stora delar verksamhets- som personalkostnader. Dessa två poster är också de poster där den största andelen av det fördelade bidraget förbrukats. Endast 8 procent har

använts till administration eller övriga kostnader som organisationerna själva fått beskriva närmare. Under rubriken Bidragets olika användningsområden finns angivet vad varje budgetpost innehåller samt hur organisationerna har använt medlen inom denna.

Tabell 3 visar antalet organisationer som använt störst andel av bidraget inom respektive budgetpost. Som tabellen visar har tio organisationer använt den största delen av sina respektive bidrag till verksamhet. Sju av organisationernas huvudsakliga bidrag har gått till personalkostnader. Ingen av organisationerna har använt den största delen av bidraget till vare sig administration eller övriga kostnader.

Verksamhet	Personal	Administration	Övrigt
10	7	0	0

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Tabell 3. Organisationernas huvudsakliga användningsområde, antal organisationer

Bidragets olika användningsområden

När organisationerna återrapporterade ombads de att lämna en skriftlig redogörelse över hur de använt bidraget. I kommande avsnitt kommer myndigheten att redogöra för hur dessa redovisningar ser ut inom respektive budgetpost.

Personalkostnader

Den största posten för bidragets användning är personalkostnader. I den ingår löner och arvoden. Alla organisationer, förutom tre, uppger att de använt bidraget till personalkostnader. Sex av organisationerna uppger att de använt över hälften av bidraget till sådana kostnader.

Flera av organisationerna beskriver en situation där de behövt växla upp sitt arbete eftersom de upplevt ett ökat tryck inom verksamheterna. Detta på grund av att andra organisationer som riktar sig till socialt särskilt utsatta har stängt ner eller begränsat sin verksamhet till följd av pandemin. Flera beskriver också att ett ökat antal personer i samhället varit i behov av organisationens verksamheter som en direkt orsak av pandemin. Exempelvis skriver Sveriges Stadsmissioner att antalet unika deltagare i deras öppna verksamheter ökade med 20 procent under 2020. Ett ökat tryck har inneburit ett förstärkt behov av personal vilket bidraget alltså hjälpt till med.

Equmeniakyrkan berättar att deras ordinarie grupp av volontärer är 70 år eller äldre. Eftersom denna åldersgrupp fått rekommendationer under pandemin om att undvika risk för smitta har de inte kunnat genomföra sina ideella uppdrag som de brukar. Detta har inneburit att vissa församlingar blivit tvungna att anställa personal för att arbeta med människor som är socialt särskilt utsatta.

En ytterligare organisation som bekräftar ökade personalkostnader är Frälsningsarmén. De beskriver att personal behövt ta ut fler sjukdagar än vanligt på grund av pandemin. Detta, tillsammans med behov av extra stödinsatser i sina verksamheter, har inneburit att de behövt anställa fler timvikarier.

Organisationen Hela Människan beskriver hur behovet av samordning av ett ökat behov av volontärer blev ett av användningsområdena för bidraget. I återrapporteringen från organisationen kan man läsa följande beskrivning:

Drygt hälften av bidraget, 1,6 mkr, användes av 29 lokala enheter för att anställa var sin volontärsamordnare som aktivt har arbetat med rekrytering och förbättringar i rutiner för att behålla och på ett mer effektivt sätt använda volontärer i verksamheten. Hela Människan erbjöd under hösten en intern utbildning för volontärsamordnarna med föreläsningar i samarbete med Volontärbyrån. Samordnarna fick arbeta med att ta fram en lokal volontärpolicy, producera annonser, skapa informationsbroschyrer samt arrangera informationsträffar. Detta har lett till att enheterna blivit bättre rustade att möta den ökning av människor som söker sig till våra verksamheter som en följd av covid-19. Satsningen har lett till att drygt 200 nya volontärer har rekryterats till enheterna hittills och fler är på väg in i organisationen.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågors ansökningssystem

Citatet från Hela Människan är ett bra exempel på hur organisationer har fått arbeta på ett annat sätt än tidigare för att möta nya, ökade behov under pandemin.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det finns en direkt koppling mellan pandemin och minskade resurser, samtidigt som pandemin också inneburit ett ökat tryck på verksamheterna. Dessa två faktorer har inneburit att organisationerna behövt mer personal. Bidraget som gått till denna post kan konstateras ha bidragit till att organisationerna i fråga kunnat hålla näsan över vattenytan och fortsätta sitt viktiga arbete för personer som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer.

Verksamhetskostnader

I budgetposten verksamhet ryms alla de kostnader som uppkommit genom bedriven verksamhet och genomförda aktiviteter. Exempel på sådana kostnader är inköp av skyddsutrustning, kostnad för matutdelning, härbärgerverksamhet och spridning av informationsmaterial.

Som figur 3 visar framgår det att 46 procent av medlen gått till verksamhetskostnader. Två av organisationerna uppger att hela deras bidrag använts till verksamhet. Ytterligare sju har använt mer än hälften av bidraget till verksamhetskostnader. Budgetposten är bred och nedan följer därför några exempel på vad organisationerna själva anger att bidraget använts till.

Många av organisationerna beskriver att verksamhetskostnaderna ökat kraftigt på grund av att ett ökat antal personer varit i behov av stöd, att nya målgrupper uppkommit under pandemin och att nya inköpskategorier uppkommit.

Mat- och sovplats

En stor del av det fördelade bidraget har gått till att täcka kostnader för verksamheter som tillgodoser de mest elementära och akuta behoven såsom mat, värme, bostad och möjlighet att sköta sin personliga hygien. Flera av organisationerna beskriver att köerna till verksamheter som tillgodoser akuta behov har

vuxit under pandemin. Föreningen Frihamnen i Helsingborg beskriver att flera verksamheter i samhället stängt ner eller minskat sin verksamhet för personer i hemlöshet på grund av pandemin, vilket inneburit att fler personer kommit till ett färre antal verksamheter och därmed lett till ett ökat tryck på de organisationer som håller öppet. En annan anledning som ett par av organisationerna nämner är att nya grupper som är i behov av stöd uppkommit som en effekt av pandemin. Föreningen S:ta Clara kyrka skriver:

Tyvärr har de fattiga blivit ännu fattigare och de frusna ännu mer frusna i och med att flera instanser varit tvungna att stänga igen p g a covid.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågors ansökningssystem

Den enskilt största posten inom budgetposten verksamhet är matkostnader av olika slag. 14 av organisationerna berättar de att de haft sådana kostnader. Exempel på sådana är matlådor till hemlösa eller andra behövande, matutdelning vid soppkök, matkuponger samt köksutrustning för att kunna laga större mängder mat.

Svenska Röda Korset, som arbetar med människor i kriser och katastrofer, uppger att de delat ut totalt 3 770 matkassar samt serverat 28 500 måltider under året. Liknande typer av kostnader beskrivs av Sveriges stadsmissioner som delat ut 1 200 matkassar per vecka och serverat 2 500 måltider dagligen. De uppger att cirka 13 000 personer fått mathjälp dagligen.

Organisationen Förenade Islamiska Föreningar har bland annat arbetat med att dela ut matlådor till hemlösa, papperslösa, nyanlända, asylsökande och ekonomiskt utsatta familjer. Organisationen beskriver i sin ansökan att de arbetar med en målgrupp som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation samt att de har en unik kännedom och kontakt med målgruppen vilket möjliggör att hjälpen når fram till rätt personer. I deras redogörelse av bidragets användning berättar de att de delat ut cirka 254 matlådor i veckan i Stockholms, Västra Götalands och Skånes län.

De verksamheter som erbjuder matutdelning på plats har även använt delar av bidraget för att anpassa genomförandet och lokalerna på ett säkert sätt ur smittspridningsperspektiv. Som exempel berättar Frälsningsarmén att de köpt in material för avskärmningar, desinfektionsmedel samt engångsartiklar såsom plasthandskar, bestick, plastglas och tallrikar. Organisationen Stöttepelaren, som till vardags arbetar med ensamkommande barn och ungdomar som inte omfattas av andra bidrag, har använt den huvudsakliga delen av bidraget till matkuponger som bidrag till ett gemensamt hushåll för att personen i fråga ska kunna få en sovplats. På grund av smittorisken har många personer inte kunnat komma till matutdelningar eller liknande som de brukar. Bidraget har därför använts till att leverera matlådor och matkassar till dessa personer.

Bland de organisationer som till vardags bedriver härbärgerverksamhet har stora delar av bidraget gått till att erbjuda sovplats, värme och möjlighet att kunna duscha.

Materialkostnader

En annan stor del av verksamhetskostnaderna har gått till material av olika slag. Majoriteten av organisationerna berättar att de köpt skyddsutrustning såsom visir, engångshandskar, munskydd, ytdesinfektion, handdesinfektion med mera som ett direkt behov kopplat till pandemin. Även evenemangstält har köpts in av några organisationer för att möjliggöra fortsatt bedriven ordinarie verksamhet till utsatta, fast utomhus. Skyddsutrustningen har använts av såväl personal och volontärer som av besökare i de olika verksamheterna. Svenska Röda Korset berättar i sin redogörelse att en del av budgetposten använts för att säkerställa att frivilliga haft korrekt skyddsutrustning när de arbetat i de olika verksamheterna.

När gymnasieskolorna började bedriva undervisning på distans uppkom behov hos vissa elever av att låna datorer och internetuppkoppling. Equumeniakyrkan valde då att använda en del av bidraget till att köpa in enklare datorer och låta eleverna låna lokaler med internetuppkoppling i kyrkan för att de skulle kunna fullfölja sina studier.

I redogörelsen från Romska Ungdomsförbundet finns andra exempel på materialkostnader som bidraget använts till. Bland annat har organisationen delat ut paket med hygienartiklar innehållande tvål, tandborste, tandkräm, bindor, toalettpapper med mera. Paketerna har delats ut till EU-migranter som varit i behov av stöd för att kunna sköta sin personliga hygien.

Andra typer av materialkostnader som varit vanligt förekommande av flera organisationer är engångsmaterial, läkemedel och transportkostnader. De organisationer som bedriver verksamhet för personer i hemlöshet har använt bidraget till hygienartiklar, kläder, filter och sängkläder.

Informationsspridning

En av bidragets uttalade målgrupper var personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation. Detta är en grupp som flera av organisationerna tidigare har arbetat med i sin ordinarie verksamhet och därmed har god kunskap kring och kontakt med. Många av organisationerna har nått ut med samhällsinformation om rådande rekommendationer kring covid-19, informerat om hur viruset sprids, hur man skyddar sig samt vart man hittar mer information till de personer som inte tillgodogjort sig information via exempelvis nyheter och internet. Detta har gjorts på flera olika språk och på olika sätt, exempelvis genom informationsträffar och broschyrer. Räddningsmissionen berättar att de även har motverkat felaktig information och olika konspirationsteorier om pandemin till sina målgrupper. Läkare i Världen beskriver informationsspridningen till utsatta och andra samhällsaktörer som ett sätt att bekämpa pandemin.

Anpassningar

En del av de medel som använts inom budgetposten verksamhet har gått till att anpassa verksamheter på grund av risken för smittspridning. Tre av organisationerna nämner att de har flyttat delar av verksamheten utomhus och använt bidraget till evenemangstält och varma kläder för utomhusarbete. En organisation nämner att de använt delar av bidraget till att tillgänglighetsanpassa utomhusytor för att verksamheterna ska kunna fortsätta bedrivas på ett smittosäkert sätt. En annan anpassning som bidraget använts till är resor och transporter som behövs genomföras på ett sätt som är säkert ut ett smittspridningsperspektiv.

Precis som övriga delar av samhället har flera av organisationerna som tagit emot bidraget valt att digitalisera delar av verksamheten under den rådande pandemin. Delar av bidraget har använts till att köpa in digital utrustning, programlicenser och webbplatser. Utrustningen har möjliggjort att möten som i ordinarie verksamhet varit fysiska, så som juridiska rådgivningar och trygghets-skapande samtal, kunnat fortsätta bedrivas även under pandemin.

En ytterligare anpassning som gjorts är att hålla gemensamma ytor rena för att förhindra smittspridning. Frälsningsarmén, Föreningen Frihamnen i Helsingborg och Svenska Röda Korset berättar att delar av bidraget använts till utökade städrutiner och inköp av städmaterial och handdesinfektion för att på så sätt förebygga smittspridning.

Övriga verksamhetskostnader

Utöver vad som nämnts ovan har organisationerna beskrivit att bidraget använts till exempelvis hyresstöd, utdelning av handsprit, studieplatser och studiestöd till elever på grund av distansutbildning på gymnasiet, biljetter för kollektivtrafik samt tandläkar- och sjukvårdsräkningar. Equmeniakyrkan beskriver att eftersom gymnasieskolor bedrivit sin verksamhet på distans har enskilda personer fått hjälp med inköp av enklare datorer och internetuppkoppling för att de berörda ungdomarna, som i det här fallet befinner sig i asylprocessen, ska kunna klara sina distansstudier.

Ett annat exempel på övriga verksamhetskostnader beskrivs av Trossamfundet Romersk-katolska kyrkan. De uppger att många familjer hamnat i en akut finansiell kris till följd av pandemin och att många familjer tvingats välja mellan att köpa livsmedel eller betala hyran. Organisationen har använt hela bidraget till verksamhetskostnader och genom att bidra med ekonomiskt stöd till ekonomiskt utsatta familjer har dessa sluppit välja mellan olika typer av nödvändiga inköp. Även Trossamfundet Svenska Kyrkan beskriver ett liknande användningsområde. Med hjälp av bidraget har de kunnat lindra den akuta nöd som många människor befunnit sig i och hjälpt till med akut ekonomiskt stöd till individer som fallit genom samhällets skyddsnet.

Vissa organisationer beskriver att de behövt rekrytera fler volontärer som en direkt koppling till pandemin. Detta eftersom de ordinarie i flera fall riskerat att bli allvarligt sjuka i covid-19 på grund av att de tillhört en riskgrupp eller behövt stanna hemma på grund av att de haft symptom som varit förenliga med covid-19.

Flera av organisationerna beskriver att de genomfört olika typer av stödsamtal till personer i socialt särskilt utsatta situationer. Exempel på sådana samtal är juridisk rådgivning, psykosocialt stöd, själavård, hjälp med myndighetskontakter och trygghetskapande samtal. Frälsningsarméns samtalsverksamhet Vårsol, som bland annat arbetar med familjer i svåra livssituationer, berättar att minst 26 procent av de inskrivna haft samtalsbehov som kan kopplas till coronapandemins effekter. Även Equmeniakyrkan beskriver att behoven av samtal med ensamma och oroliga personer såsom äldre, asylsökande, familjer i ekonomiska svårigheter med flera har genomförts i högre utsträckning än innan pandemin. De skriver vidare att den typen av samtal varit det enda samtalet vissa personer haft under en vecka och att samtalen inneburit positiva effekter för personer i isolerade och utsatta situationer med mycket oro kring pandemin.

Trossamfundet Svenska Kyrkan skriver att behovet av olika typer av samtal och psykosocialt stöd varit stort och att församlingarna hjälpt många enskilda utsatta personer i pressade situationer.

Organisationen Förenade Islamiska Föreningar uppger att de delat ut paket med barnartiklar innehållande blöjor, välling, tvättlappar och gröt till flera hushåll i utsatthet. Organisationen har delat ut 80 sådana paket i veckan i Stockholms, Västra Götalands samt Skånes län under perioden 1 augusti till 31 december 2020.

Avslutningsvis lämnar Läkare i Världen följande redogörelse, vilken är ett bra exempel på hur stor effekt bidraget haft för såväl enskilda personer som för samhället i stort:

Bidraget har använts främst för att stärka upp verksamheterna. Detta har gjort att vi kunnat haft öppet i mycket större utsträckning än vi annars kunnat. Sammantaget har vi mött över 1400 personer i direkta åtgärder, hänvisat minst 20 personer med misstänkt Covid och allvarliga symptom så att de fått säker vård, både för dem och för samhället, samt gett råd och stöd till hundratals andra.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågors ansökningssystem

Administrationskostnader

Den tredje budgetposten, administration, utgörs av lokaler, hyror, inventarier med mera. Endast 6 procent av det fördelade bidraget har använts till denna budgetpost. Som mest har budgetposten utgjort 31 procent av en organisations totala bidrag. Majoriteten uppger dock att de använt omkring 5 till 8 procent av bidraget till administrativa kostnader.

Några av organisationerna ger exempel på administrationskostnader i sina redogörelser av bidragets användning. Frivilligorganisationen Agape, som delar ut presentkort till mataffärer till ensamkommande ungdomar som saknar rätt till bidrag och stöd via staten, berättar att en del av bidraget använts till administration kring hanteringen av presentkortet. Föreningen Frihamnen i Helsingborg beskriver i sin redogörelse att bland annat lokal- och driftskostnader ökat i takt med att antalet besökare ökat. Delar av bidraget har därför använts för att täcka sådana kostnader. Ett sista exempel på hur administrationskostnader använts kommer från Svenska Röda Korset som beskriver att en del av bidraget använts för att samordna och utbilda frivilligarbetare inom organisationen. En ytterligare del av bidraget har de använt för bland annat löpande uppföljning av pågående verksamheter.

Övriga kostnader

I posten som avser övriga kostnader hade organisationerna möjlighet att själva ange sådana kostnader som inte ryms i befintliga budgetposter. Posten för övrigt uppgick totalt till 781 528 kronor och därmed 2 procent av det totala bidraget. Exempel på kostnader inom denna post var förlorade intäkter på grund av coronapandemin, tolk, transport av uppsökande personal samt revisionskostnader. Läkare i Världen berättar att de, på grund av att de använt delar av bidraget till stora förlorade intäkter från ordinarie finansörer, haft möjligheten att fortsätta bedriva sin verksamhet.

Dokumentation av bidragets användning

Med uppdraget om att fördela statsbidraget följde också uppdraget att dokumentera bidragets väg från regeringsbeslut till avsedd målgrupp. MUCF såg det som en möjlighet att berätta den viktiga historien om hur regeringens satsning kommer till nytta för samhällets mest utsatta och besvara frågor som vilken nytta pengarna gör samt vem som i slutändan nås av verksamheternas insatser.

Frilansfotografen och filmaren Emil Wesolowski fick i uppdrag att dokumentera verksamheten hos ett urval av de organisationer som beviljades bidraget. Dokumentationen resulterade i en film samt ett antal artiklar som beskrev några av verksamheternas arbete under pandemin. Filmen som togs fram lämnades in till regeringen i samband med inlämnandet av delrapporten av bidraget den 22 december 2020. De artiklar Emil Wesolowski författat bifogas i sin helhet under bilaga 1 i denna delrapport.

Målgrupper

I rapporteringen av bidragets användning som de bidragsmottagande organisationerna lämnat in till myndigheten har organisationerna angett vilken eller vilka målgrupper som just deras bidrag nått ut till. I regeringens pressmeddelande där bidragets storlek och ändamål presenterades fanns tre huvudsakliga målgrupper nämnda: hemlösa, EU-migranter samt personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation. I det formulär där organisationerna lämnade in sina slutrapporteringar kunde organisationerna därför kryssa i om bidraget nått en eller flera av dessa målgrupper samt en annan, egen beskriven, målgrupp. Samtliga organisationer svarade att bidraget nått hemlösa personer. 14 organisationer uppgav att bidraget nått personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation och 13 organisationer uppgav att bidraget nått EU-migranter. Slutligen uppgav 11 organisationer att bidraget även nått andra grupper.

I tabell 4 presenteras hur många organisationer som arbetat med respektive målgrupp. I tabellen presenteras även de mest frekventa målgrupperna som organisationerna beskrev under valet annan målgrupp.

Målgrupp	Antal organisationer
Hemlösa	16
Personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation	14
EU-migranter	13
Annan målgrupp	
Individer och familjer i ekonomisk utsatthet	8
Papperslösa*	6
Asylsökande**	5
Personer med missbruksproblematik	3
Äldre och ekonomiskt utsatta personer utan socialt nätverk	3

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Tabell 4. Antal organisationer som arbetat med respektive målgrupp

*EU-migranter fanns bland de valbara alternativen. Denna målgrupp innefattar därför inte den gruppen.

**I målgruppen ingår såväl vuxna och barn som ensamkommande barn och unga.

Nya målgrupper

I organisationernas redogörelser över hur bidraget använts, samt vilken betydelse det haft går det att läsa att fler, tidigare okända målgrupper har tagit del av bidraget. Pandemin har bidragit till både ökade och förändrade behov vilket också bidragit till att nya grupper av människor sökt sig till verksamheter som värnar om de allra mest utsatta i samhället. En sådan ny grupp är de personer som rest till Sverige från andra länder och som inte kunnat resa tillbaka till sina hemländer på grund av rådande reserestriktioner.

Frälsningsarméns verksamhet Lyktan, som är ett skyddat boende för personer som utsatts för människohandel, berättar att deras boende varit fullt på grund av att deras klienter inte kunnat återvända till sina hemländer.

Även Frivilligorganisationen Agape beskriver att reserestriktionerna bidragit till att nya grupper behövt stöd. Organisationen arbetar med de personer som kommit till Sverige som ensamkommande flyktingbarn, men som fyllt eller skrivits upp till 18 års ålder av Migrationsverket. Organisationen berättar att dessa personer inte har kunnat lämna landet efter avslagsbeslut och att de saknar rätt till ekonomiskt bistånd samt att kunna arbeta i Sverige. Detta bidrar till att de behöver ta hjälp av välgörenhetsorganisationer, prostituera sig eller att de tvingas in i kriminalitet för att överleva.

En ytterligare organisation som vittnar om att grupper som inte kunnat återvända till sina hemländer och nu fått behov av hjälpinsatser är Trossamfundet Romersk-katolska kyrkan. De beskriver att de mött en ny, tidigare osynlig målgrupp under pandemin. I organisationens återrapportering av bidraget beskriver de att personer från andra länder som varit anställda tillfälligt inom byggbranschen i Sverige blivit arbetslösa under pandemin, och därefter inte kunnat återvända till sina hemländer. Dessa har behövt besöka verksamheten Caritas bland annat för matutdelning.

Ett annat liknande exempel beskrivs av Läkare i Världen som berättar att personer som besökt Sverige tillfälligt behövt stöd via organisationen eftersom reserestriktionerna gjort att de är fast i Sverige. Eftersom dessa personer även är oförsäkrade har de inte fått tillgång till vård och stöd. Organisationen nämner även personer utan uppehållstillstånd som inte kan avvisas på grund av reserestriktioner, och som enligt organisationen:

| ... nu befinner sig i någon form av rättsligt limbo där de inte heller får vård.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Det finns fler nya målgrupper som organisationerna beskriver. En sådan är unga, tidigare timanställda, personer som förlorat arbetet på grund av pandemin och därefter tappat fotfästet. Dessa står nu utan arbete, mat och bostad.

Ett sista exempel på en ny identifierad målgrupp under pandemin är de distansstuderande gymnasieelever som saknar internetuppkoppling och dator och som har en svår social situation i hemmet eller som är hemlösa. Några av organisationerna stöttade den nya målgruppen genom att erbjuda internetuppkoppling och datorer i sina lokaler.

Ökade behov inom befintliga målgrupper

Coronapandemin har bidragit till ett ökat antal personer som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer men också bidragit till att de redan utsatta fått ökade behov. Detta på grund av att samhället förändrats i och med pandemin och de rekommendationer som regeringen infört.

En målgrupp som fått ökade behov och där utsattheten blivit större till följd av pandemin är de som utsätts för våld i hemmet. Många organisationer vittnar om att våldet har ökat på grund av ökat arbete hemifrån samt restriktioner som binder personer till hemmet under en större del av dygnet. Även personer som är utsatta för människohandel är en grupp där behoven blivit allt större under pandemin. Frälsningsarméns verksamhet Safe Havens, som är ett center med

stöd till människor som är utsatta för människohandel, har haft ett ökat antal personer som varit i behov av stöd via verksamheten. De säger dels att personer inom trafficking riskerar smitta på grund av de utsatta situationer de befinner sig i samtidigt som att de har sämre tillgång till sjukvård än många andra grupper. Utöver dessa omständigheter nämner Frälsningsarmén att pandemin bidragit till att dessa redan utsatta personer i ännu högre utsträckning utsätts för våld som en följd av hemarbete och arbetslöshet relaterat till pandemin. Organisationen berättar även att pandemin försvårat arbetet med att identifiera utsatta.

Svenska Röda Korset är ytterligare en organisation som beskriver att situationen för de redan utsatta blivit allt värre. I följande citat beskriver de just detta:

De visuellt synligaste grupperna som bidraget har kunnat göra skillnad för, är de som hamnat i en omänsklig situation till följd av Corona-pandemin: de hemlösa, EU-migranterna, de papperslösa och de ensamkommande barnen. Rädslan för smittspridningen har gjort att grupperna marginaliserats ytterligare under pandemin, eftersom många av de verksamheter som grupperna i normala fall sökt sig till har haft stängt. Dessa grupper har själva, då de många gånger saknar en permanent boendesituation och/eller försörjning, inte kunnat följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer för att minska smittspridningen.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Vikten av att känna sin målgrupp

Ett av kraven enligt förordning (2020:439) som reglerade bidraget var att organisationerna skulle bedriva, och under minst två år ha bedrivit verksamhet som riktar sig till människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer.

Bland de organisationer som beviljats bidraget är det tydligt att samtliga har en god kännedom om den egna målgruppen. De har väl etablerade arbetssätt och verksamheter som gör att målgruppen vet vart hjälpen finns att få och väl etablerade nätverk som möjliggör att nya utsatta personer hittar till verksamheterna. För att nämna ett exempel skriver Equmeniakyrkan att de arbetat uppsökande via kontaktnät samt gjort besök på platser där man vet att personer i målgruppen uppehåller sig. De har även samverkat med andra organisationer, församlingar och kommuner för att kunna hjälpa målgruppen på bästa sätt.

Organisationerna som beviljades bidrag varierar stort gällande verksamhet och befintliga målgrupper. Fem är registrerade trossamfund, samverkansorgan eller församlingar medan tolv är ideella föreningar. De är verksamma i olika delar av Sverige och på olika sätt fångar de upp alla de målgrupper som nämns ovan. Dessutom har vissa av organisationerna, som exempelvis Förenade Islamiska Föreningar, goda kunskaper inom till exempel arabiska, vilket innebär ett stärkt skydd för de personer som inte kan ta till sig information från de verksamheter som bedrivs på svenska och där de stora antalet besökare talar svenska. Bland annat Equmeniakyrkan har identifierat personer med invandrarbakgrund med svaga kunskaper inom svenska som en del av den målgrupp som regeringen valt att kalla *Personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation*, vilken

var en av de grupper som regeringen pekade ut som särskilt viktiga inför utlysningen.

Tillsammans har organisationerna sett till att skydda olika grupper av utsatta personer i olika delar av Sverige. De har tillgodosett olika typer av behov hos grupper de har god kunskap om och väl etablerade kontaktvägar med sedan tidigare. Människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer har tack vare dessa organisationers insatser kunnat få de allra mest grundläggande behoven tillgodosedda under pandemin.

Bidragets betydelse

I återrapporteringen av bidraget ombads organisationerna att beskriva vilken betydelse bidraget haft för deras verksamhet och deras målgrupp utifrån utbrottet av covid-19. Organisationerna gavs ingen ytterligare instruktion eftersom myndigheten önskade en fri beskrivning av bidragets betydelse.

Flera beskriver att de hade behövt lägga ned verksamheter helt eller delvis om det inte vore för att de beviljats bidrag, vilket hade skapat en större grupp utsatta än tidigare. Det råder inga tvivel kring att bidraget stöttat samhällets mest utsatta grupper och att grupper med olika behov och situation fått rätt hjälp under pandemin. Nedan följer exempel på vad organisationerna själva beskriver att bidraget betytt för deras verksamheter.

Bidraget som en avgörande roll

Som nämnts ovan beskriver ett flertal av organisationerna som tog emot bidrag att bidraget haft en avgörande betydelse för deras verksamhet. Många vittnar om att behoven av mat, sovplats och möjlighet att sköta sin personliga hygien ökat under pandemin, samtidigt som många hade behövt skala ner verksamheten utan bidragets hjälp. Föreningen S:ta Clara kyrka som arbetar med bland annat matutdelning, kläutdelning och härbärgeverksamhet beskriver just detta. De menar att bidraget haft en helt avgörande betydelse för organisationens möjlighet att fortsätta bedriva verksamhet och att många människor blivit mätta och varma tack vare bidraget.

Räddningsmissionen, som arbetar med människor i social utsatthet i Göteborg, beskriver hur det vardagliga livet försvårats ytterligare för människor i social utsatthet. Bland annat har platser där hemlösa tidigare kunnat mötas och uppehålla sig stängt. Ett exempel på detta är bibliotek som på grund av rådande restriktioner har behövt stänga eller begränsa sina öppettider. Räddningsmissionen har därför valt att söka upp målgruppen på platser där de befinner sig och utan bidraget hade inte extra resurser kunnat läggas på detta. I återrapporteringen till myndigheten beskriver de att bidraget har varit avgörande för att klara pandemins utmaningar och för att kunna fortsätta bedriva arbetet för de utsatta grupperna.

Frivilligorganisationen Agape, som till vardags arbetar med ensamkommande ungdomar som skrivits upp i ålder, berättar att målgruppen med bidragets hjälp har kunnat få mat utan att behöva stjäla eller använda sig av andra illegala metoder. Även Stöttepelaren, som arbetar med samma målgrupp men på andra orter, bekräftar bilden av att utsattheten minskat tack vare bidraget. Så här skriver organisationen om vad bidraget betytt för målgruppen:

Bidraget från MUCF har gjort det lättare för dem att hitta temporära boendelösningar, till exempel att sova på en soffa hos en kompis mot att bidra med mat till det gemensamma hushållet. Därmed har ungdomar sluppit total hemlöshet och inte behövt tillbringa nätterna på nattbussar, järnvägsstationer etc. De har haft möjlighet att sköta sin hygien och att undvika smitta, något som gynnat både dem själva och andra.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Flera av de organisationer som bedriver någon form av matutdelningsverksamhet berättar att de inte hade kunnat hålla öppet eller fortsätta med sin verksamhet utan bidraget. Förening Frihamnen i Helsingborg, som arbetar med att förhindra hemlöshet i Nordvästra Skåne, beskriver att antalet frivilliga minskat samtidigt som antalet hemlösa ökat. Vidare beskriver de att bidraget har möjliggjort och varit avgörande för att de kunnat hålla öppet från måndag till fredag under hela året och därmed kunnat servera frukost, lunch och kvällsmål till personer i utsatthet.

Även Svenska Röda Korset instämmer i att bidraget haft en stor betydelse. De uppger att antalet utsatta grupper och individer ökat markant under pandemin och att bidraget varit avgörande för att deras verksamheter kunnat anpassa sig efter rådande situation samt kunnat tillgodose de akuta behoven.

Organisationen Läkare i Världen arbetar med att ge vård till personer som av olika anledningar inte har rätt till avgiftslättnader inom sjukvården. Det är till exempel EU-medborgare utan sjukförsäkring, papperslösa samt personer som varit på tillfälligt besök i Sverige och som på grund av pandemin inte kan resa hem. Organisationen beskriver att nya och ökade behov uppkommit i samband med pandemin och att de med hjälp av bidraget kunnat möta behoven och därmed, enligt organisationen själva, bidragit till skillnaden mellan liv och död för personer som redan befinner sig i utsatthet. I redogörelsen av bidraget beskriver de att bidraget har varit avgörande för att organisationen inte har behövt minska sin verksamhet utan istället fortsatt bedriva verksamhet och möta behoven.

Sammanfattningsvis beskriver flera av organisationerna att bidraget haft stor eller helt avgörande betydelse både på individ- och samhällsnivå. Utsatta grupper har med bidragets hjälp kunnat fortsätta få de mest basala behoven tillgodosedda och flera betydelsefulla organisationer har kunnat fortsätta stå på benen trots krisläge.

Bidraget som en möjlighet att växla upp

I majoriteten av organisationernas redogörelser kan man läsa att bidraget möjliggjort att verksamheterna haft möjlighet att stärka upp för att möta den ökade fattigdom och utsatthet som blivit en direkt följd av pandemin. Nedan följer ett citat från Föreningen Frihamnen i Helsingborg som beskriver just detta:

Bidraget har möjliggjort att vår verksamhet kunnat fortgå hela året, dvs alla dagar M - F inklusive röda sådana. Vi har kunnat servera frukost, varm lunch och lagat kvällsmål alla dagar. Hygienutrymmen har likaså varit tillgängliga, likaså vår tvättstuga och klädförråd. Allt detta har vi klarat trots en kraftigt ökad tillströmning av gäster samt de tunga krav mot smittspridning som råder. Eftersom andra organisationer [...] här i Helsingborg stängt ner sin verksamhet har vi bara av den anledningen fått en ökad tillströmning av hemlösa varje dag. Många allmänna utrymmen ute på stan, som en hemlösa normalt använder under kalla, blöta dagar har de nu under pandemin fått begränsad tillgänglighet till. Många allmänna lokaler - ex bibliotek - har helt stängts för besökanden. Till följd av alla dessa stängningar har många av gästerna stannat kvar längre i vår verksamhet i brist på andra uppehållslokaler.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Equmeniakyrkan skriver, för att nämna ett annat exempel, att deras sociala och diakonala verksamhet kunnat ökas fyrdubbelt tack vare bidraget. De beskriver vidare att detta inneburit att människor i utsatthet fått ökat stöd via matutdelning, samtal med ensamma och oroliga personer samt internetuppkoppling till distansstuderande elever i utsatthet. Organisationen Ny gemenskap, som arbetar med hemlösa och utsatta i Stockholm skriver följande i sin skriftliga redogörelse till myndigheten:

Tack vare bidraget har vi haft våra verksamheter öppna samt möjliggjort att vi med kraft kunde ställa om verksamheterna till rådande omständigheter och stöttat dessa människor som blivit extra hårt drabbade p.g.a. pandemin. Att vi haft möjlighet att vara frikostiga med mat, kläder, skor och medmänsklighet i praktiken.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Även Svenska Röda Korset beskriver en liknande situation där bland annat 87 unika pandemianpassade sovplatser har erbjudits. Antalet personer som nyttjat sovplatserna har varit långt fler än antalet sovplatser eftersom de personer som nyttjat en sovplats endast gjort det tillfälligt.

Svenska Röda Korset beskriver också att de kunnat tillgodose behoven hos en utökad utsatt grupp. Familjer, som saknar extra resurser för att stå emot kriser som pandemin, har sökt sig till organisationen för att klara av att betala hyran och ge mat till familjen. I och med att gruppen av socialt särskilt utsatta har ökat har även behovet av att erbjuda stöd ökat, något som organisationen klarat av att hantera tack vare bidraget.

Ytterligare en organisation som berättar om att de växlat upp verksamheten är Convictus, vilka arbetar med personer i hemlöshet samt personer med beroendeproblematik. Organisationen har riktat sig mot ett större antal behövande personer och erbjudit dem såväl samhällsinformation som måltider och stöd på ett smittsäkert sätt. Bidraget har möjliggjort att de kunnat anpassa sin verksamhet, som till exempel genom utomhusverksamhet och digitala anpassningar inom organisationen, och på det sättet kunnat möta ett ökat behov hos målgruppen.

Många av organisationerna som tagit emot bidraget nämner just att behoven ökat under pandemin. Som gick att läsa under rubriken Målgrupper ovan har organisationerna identifierat ett antal nya grupper av utsatta under pandemin. Detta har bidragit till behovet av att köpa in mer mat, mediciner, skyddsutrustning och så vidare. I och med bidraget har organisationerna i flera fall kunnat möta detta nya ökade behov och på så sätt hjälpt fler personer i utsatthet. Trosamfundet Svenska Kyrkan skriver bland annat att de med hjälp av bidraget har kunnat öka den psykiska och existentiella hälsan hos de grupper som drabbats särskilt hårt i pandemin.

En ytterligare aspekt är att behoven inte bara ökat utan även förändrats. Pandemin har ställt krav på att anpassa verksamheter efter rådande situation och restriktioner vilket har inneburit ökad digitalisering, ökade samtal med personer i isolering, ökad informationsspridning, ökade hygienrutiner samt ökat behov

av fysiska avstånd mellan individer i lokalerna. Detta har bidraget i många fall bidragit till att lösa.

Ett exempel på utökat behov av stöd via verksamheterna beskrivs av Frälsningsarmén. Deras verksamhet Safe Havens är som ovan nämnt trafikcenter med stöd till människor som är utsatta för människohandel. Organisationen berättar att de noterat att både det fysiska och psykiska våldet inom familjer ökat under pandemin och att de har mött behoven inom denna målgrupp genom att genomföra verksamheten i digitala miljöer. Utöver dessa omständigheter nämner Frälsningsarmén att pandemin bidragit till att dessa redan utsatta personer i ännu högre utsträckning utsätts för våld som en följd av hemarbete och arbetslöshet relaterat till pandemin. Med hjälp av bidraget har Safe Havens kunnat hålla öppet som vanligt, bidragit till utökad juristhjälp samt sprida information om centrets verksamhet.

En ytterligare organisations redogörelse som bekräftar behovet av att växla upp inom verksamheterna är Föreningen Frihamnen i Helsingborg. De beskriver att deras verksamheter haft en kraftig ökad tillströmning av gäster. Detta i kombination med att följa rådande restriktioner samt att antalet frivilliga i organisationen minskat kraftigt under pandemin har bidragit till stora och utökade utmaningar för organisationen. Bidraget har möjliggjort att de trots dessa försvårande omständigheter kunnat hålla öppet, bjuda på flera mål mat om dagen, erbjuda möjlighet att duscha och tvätta kläder. Organisationen beskriver att de troligen hade varit tvungna att stänga ned verksamheten, eller åtminstone begränsa den kraftigt om det inte vore för bidraget.

Ett flertal andra organisationer stämmer in i att de hade behövt begränsa sina öppettider, alternativt stänga verksamheten helt och hållet utan bidraget. Convictus är en av dessa organisationer och tillägger även att besökarna inom verksamheten har fått tillgång till skyddsutrustning och hygienartiklar tack vare stödet.

Bland de redogörelser som ligger till grund för denna rapport är det vanligt att organisationerna beskriver att behovet av att anställa tim- och korttidsanställd ökat. Under pandemin har antalet kortvariga sjukskrivningar ökat vilket bidragit till stora påfrestningar inom organisationerna. Istället för att behöva begränsa verksamheten har bidraget kunnat användas till att anställa tillfällig personal. Denna lösning har tillgodosett det ökade behovet av olika typer av insatser till socialt särskilt utsatta och gjort det möjligt för verksamheterna att hålla öppet även under kvällar och helger. Vissa organisationer, som exempelvis Sveriges stadsmissioner, har med bidragets hjälp till och med kunnat utöka sina ordinarie öppettider och har på så sätt svarat mot det ökade behovet av insatser under pandemin.

Bidraget som ett sätt att kunna fortsätta bedriva ordinarie verksamhet

Bidraget till människor i socialt särskilt utsatta situationer har inte bara hjälpt organisationer att växla upp, utöka sin verksamhet och möta behoven hos nya grupper. Det har även hjälpt organisationer att hålla sig flytande och fortsätta bedriva sin viktiga kärnverksamhet. Många organisationer vittnar om att de

hade behövt stänga eller begränsa sina öppettider om de inte fått bidraget, vilket innebär att de utsatta hade blivit än mer utsatta utan bidragets hjälp.

Trossamfundet Svenska kyrkan skriver i sin redogörelse att de med hjälp av bidraget har kunnat fortsätta dela ut mat och kläder till personer i utsatta situationer. De skriver även att de kunnat erbjuda boendestöd, ekonomiskt bistånd och samtal som lindrat oro och brutit isolering. Slutligen uppger de att de erbjudit social samvaro och måltidsgemenskap, allt enligt gällande restriktioner, vilket de menar ger positiva effekter på den psykiska och existentiella hälsan.

Organisationen Ny gemenskap, som till vardags arbetar med verksamhet för hemlösa i Stockholm, beskriver hur bidraget möjliggjort att deras verksamhet kunnat fortsätta tillgodose behoven hos målgruppen:

Tack vare bidraget har vi haft våra verksamheter öppna samt möjliggjort att vi med kraft kunde ställa om verksamheterna till rådande omständigheter och stöttat dessa människor som blivit extra hårt drabbade p.g.a. pandemin. Att vi haft möjlighet att vara frikostiga med mat, kläder, skor och medmänsklighet i praktiken.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Även Equmeniakyrkan instämmer i beskrivningen av att bidraget varit av stor betydelse för att tillgodose de viktigaste behoven för människor i utsatthet. Till målgruppen barnfamiljer i utsatthet användes bidraget till stor del för att köpa kläder och skor inför en kommande vinter. Vidare beskriver de hur bidraget inneburit stora lättnader för personer i hemlöshet. De skriver:

Att få tak över huvudet innebär inte bara att slippa sova i en trappuppgång, på trottoaren eller på en madrass hos en kompis. Det innebär också möjlighet till en natts ostörd sömn, tillgång till dusch och toalett och ett mål mat.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Slutligen uppger Equmeniakyrkan att bidraget hjälpte många människor att överleva, vilket beskriver bidragets enorma betydelse.

Ett stort antal organisationer beskriver alltså att deras ordinarie verksamhet hade behövt stänga eller begränsas kraftigt utan bidraget. Sveriges stadsmissioner, Förenade Islamiska föreningar, Frälsningsarmén, Hela Människan, Räddningsmissionen, Svenska Röda Korset med flera beskriver att de kunnat ha sina verksamheter öppna, behålla anställda och fortsätta ge stöd och hjälp till människor i utsatthet. Det visar på bidragets betydelse som ett sätt att hålla dessa viktiga verksamheter vid liv, och därmed undvika att ett större antal människor riskerar att hamna i utsatthet.

Regeringens förlängda arm

Bland de organisationer som tagit emot bidraget berättar flera att de arbetat med att förmedla korrekt information om coronapandemin till sina målgrupper. En av de målgrupper som regeringen pekade ut inför utlysningen av bidraget var *Personer som har svårt att tillgodogöra sig samhällsinformation*. Eftersom flera

av organisationerna arbetar helt eller delvis med den gruppen kan det argumenteras för att bidraget möjliggjort att organisationerna kunnat kompletterat regeringens arbete med att nå ut med information om pandemin.

Flera av organisationerna har arbetat med regelbundna informationstillfällen där de förmedlat information om gällande rekommendationer och smittspridning, slagit hål på konspirationsteorier samt lotsat vidare personer till relevanta aktörer. I flera fall har dessa informationstillfällen genomförts på flera olika språk, riktat sig till olika målgrupper och haft varierande innehåll beroende på vilket behov målgruppen haft.

Svenska Röda Korset skriver om vikten av att få rätt information från rätt källa i sin redogörelse till myndigheten. Deras redogörelse visar på civilsamhällets viktiga roll i att möta sin målgrupp efter deras villkor, och tillgängliggöra information på ett sätt som är anpassat efter mottagaren:

Organisationen har tack vare sitt förtroendekapital uppfattats som en garant för opartisk och korrekt information om pandemin, om smittspridning och restriktioner, vilket har varit särskilt viktigt i en omvärld med tvetydig information från olika sorters kanaler. Att våra informationsatsningar har varit flerspråkiga, har också bidragit till att synliggöra olika grupper och signalera både att alla människor är lika viktiga att skydda och att alla behöver bidra för att minska smittan.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Variationen av målgrupper som nåts av bidraget är stor på grund av bredden av bidragsmottagarnas inriktning och verksamhet. Det innebär att ett stort antal individer från ett stort antal olika grupper kan konstateras ha nåts av korrekt information om restriktioner och smittspridning under den pågående pandemin.

Organisationerna kan sammanfattningsvis konstateras ha varit regeringens förlängda arm i arbetet med att nå ut med information om pandemin till människor i socialt särskilt utsatta situationer. På grund av detta kan också smittspridningen antas ha påverkats på ett positivt sätt eftersom fler människor fått ta del av korrekt information.

Andra betydelser av bidraget

Bidraget har i några fall fungerat som en väg till nya insikter och tillvägagångsätt för organisationerna. Det ska nämnas att det även är pandemin i sig som bidragit till dessa förändringar och nya sätt att arbeta. Sex av de 17 organisationer som tog emot bidraget redogör för att bidraget och/eller pandemin förändrade deras organisationers struktur och verksamhet. Hela Människan beskriver att pandemin skapade ett behov av en satsning på fler och bättre som arbetade med rekrytering och förbättringar i rutiner. Allt för att behålla volontärer i verksamheten och använda dem på ett mer effektivt sätt. Volontärsatsningen har på några orter lett till att Hela Människan börjat samarbeta med kommunen och på så sätt har organisationen blivit en viktig aktör i de aktuella kommunernas arbete personer som befinner sig i utsatthet.

Ett ytterligare exempel på hur bidraget och pandemin bidragit till förändringar inom organisationen är Svenska Röda Korset som beskriver att deras

ordinarie största volontärgrupp istället blivit en av målgrupperna för verksamheten. De personer över 70 år som tidigare varit volontärer och som nu plötsligt själva hamnat i utsatthet på grund av pandemin har nu blivit hjälpta av helt nya frivilliggrupper. Matkasseverksamheten, för att nämna ett exempel, har kunnat fortsätta bedrivas tack vare bidraget men mottagarna av dessa har till viss del förändras på grund av pandemin.

Vidare skriver Svenska Röda Korset att gränsdragningarna mellan målgrupp och civilsamhälle suddats ut något under pandemin, samt att heterogeniteten ökat i den grupp frivilliga som engagerat sig. Organisationen menar att om förändringarna tillvaratas kan det leda till flera positiva effekter på samhälls nivå. De skriver:

Förutsatt att det nya engagemanget tillvaratas och vårdas, kommer vi att kunna se effekter i form av ökat engagemang i och ökad tilltro till civilsamhället, ökad förståelse för hur detsamma fungerar och förhåller sig till offentliga myndigheter, samt en ökad tilltro till den egna förmågan att påverka sin vardag genom delaktighet i olika demokratiska processer på olika nivåer.

Källa: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors ansökningssystem

Avslutande sammanfattning

Efter att ha sammanställt redogörelser från 17 organisationer som tagit emot bidrag för att arbeta med människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer kan det konstateras vilken stor betydelse civilsamhället haft och har under pandemin. Under flyktingvågen 2015 slöt civilsamhället upp och hjälpte utsatta människor på olika sätt. Samma typ av kraft och insatser har vi sett under pandemin.

Civilsamhället har tillsammans sett till att vårt samhälles allra mest utsatta människor fått hjälp att klara vardagen. De har sett till att människor mest basala behov som mat, husrum och trygghet blivit tillgodosedda. De har anpassat sina verksamheter på ett sätt som möjliggjort fortsatt arbete med minskad risk för smittspridning och de har nått ut med information om pandemin till de som regeringen inte kunnat nå, och på så sätt även motverkat smittspridning.

Bidraget har gått till olika typer av organisationer med verksamhet i Sveriges alla län. Organisationerna har arbetat med skilda målgrupper och erbjudit olika typer av verksamheter för olika sorters behov. Det innebär att inte bara vissa grupper blivit hjälpta av bidraget utan att spridningen varit stor inom den breda gruppen socialt särskilt utsatta. Det är tydligt att organisationerna som redan har etablerade verksamheter och arbetssätt och som har en god kännedom om den egna målgruppen haft mycket goda förutsättningar att nå de allra mest utsatta.

Vad som saknats under pandemin för organisationerna i denna rapport är inte engagemang utan resurser att genomföra vad som krävs. Organisationer berättar om hur de kunnat växla upp, fortsätta bedriva viktig kärnverksamhet och anpassa verksamheter när de fått resurser. De vittnar även om att de hade behövt stänga ner helt eller delvis utan bidragets hjälp.

Vad som kan konstateras är att myndigheten hade kunnat nå ut till ännu fler målgrupper i utsatthet om bidragssumman varit högre. Med tanke på den mycket hårda konkurrensen var det nödvändigt att avslå många organisationers ansökningar. I februari 2021 kom dock ett nytt regeringsbeslut som meddelade att myndigheten skulle fördela ytterligare medel till organisationer som arbetar med människor som befinner sig i socialt särskilt utsatta situationer. Besluten för dessa bidrag fattades i april 2021. I skrivande stund handlägger myndigheten ytterligare ett bidrag inom stödformen.

Denna rapport avser endast att redogöra för det bidrag som fördelades i juli 2020, det vill säga det första av bidragen till organisationer som arbetar med människor i socialt särskilt utsatta situationer. Regeringens satsning på samhällets mest utsatta har hittills visat sig vara så betydelsefull att vissa av organisationer menar att det inneburit skillnaden mellan liv och död för vissa personer. Om resterande fördelningar av bidraget resulterar i att organisationer lämnar liknande redogörelser som de som rapporteras i denna rapport kommer bidraget ha inneburit stora skillnader för olika utsatta grupper i Sverige.

Referenser

Förordning (2020:439) om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer

Förordning (1999:974) om statsbidrag till trossamfund

Förordning om ändring i förordningen (2020:439) om statsbidrag med anledning av covid-19 till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer

Lag (1998:1593) om trossamfund

Bilaga 1

Artiklar av Emil Wesolowski

Sveriges Stadsmissioner – Crossroads

Crossroads är ett stöd- och rådgivningscenter för EU-medborgare och tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd i ett annat EU-land. Hit kan man komma om man behöver hjälp med att tillgodose basala behov så som mat, dusch och klädtvätt – men för att minimera utanförskapet finns det finns även personal som erbjuder olika typer av rådgivning. Detta innefattar juridisk rådgivning, arbetsmarknadsrådgivning samt rådgivning om rätten till sjukvård och utbildning.

– En stor del av vårt uppdrag handlar just om att informera våra besökare om vilka rättigheter de har i det svenska samhället, och givetvis med det också vilka skyldigheter, säger Josefina Streling, enhetschef på Crossroads i Stockholm. Crossroads startade år 2011 som ett initiativ inom Sveriges Stadsmissioner som en reaktion på att svenska myndigheter ofta nekade EU-medborgare olika typer av hjälp – hjälp som de i själva verket har lika stor rätt till som svenska medborgare. När pandemin drog igång i våras ökade utsattheten och behovet av en fungerande socialtjänst ytterligare. Samtidigt blev det en stor utmaning – både praktiskt och ekonomiskt – att hålla öppet.

– Personalkostnaderna har ökat eftersom vi har behövt sätta in ny personal så fort någon känt sig sjuk. Sedan har vi behövt ta in extra personal för att kunna tillgodose det stora behovet av hälso- och smittskyddsinformation, säger Josefina Streling.

Agape

Frivilligorganisationen Agape startade som en reaktion på de förändringar i asylrätt som trädde i kraft under flyktingkrisen hösten 2015. Förändringarna slog hårt mot unga flyktingar som fyllt, eller blivit åldersuppskrivna till 18 år, då det stöd som tidigare erbjudits dem, kraftigt minskade. Många blev hemlösa, samtidigt som de ännu gick i gymnasieskolan.

22-årige Mohammad Mohammadi levde som hemlös innan han fann Agape.

– Jag vill inte tänka så mycket på den tiden. Det var svårt, jag levde som en luffare, och på natten hittade jag någonstans att sova, säger Mohammad Mohammadi.

Matilda Brinck-Larsen grundade Agape. När förändringarna i flyktingpolitiken skedde arbetade Matilda som tjänsteman i Göteborgs stad och var stationerad som enhetschef på Nordens största transitboende. Det var då hon reagerade på vilka stora konsekvenser förändringarna skulle få och vad det skulle innebära för de utsatta ungdomarna.

– Man har bara bestämt sig för att det är 18-årsdagen som avgör om människor ska få bo i kommunal regi eller inte. Så det här är samhällets svar på när stat och kommun inte fungerar”, säger Matilda Brinck-Larsen.

Organisationen arbetar med att möta de behov som finns för ungdomar som kommit ensamma till Sverige. Ungdomarna erbjuds hjälp med att uppfylla basala behov som bostad och mat i form av matkassar eller presentkort på matvarubutiker. Presentkortet delas ut till ungdomar som inte får någon annan form av ersättning från myndighet eller kommun, en grupp som ökat som en konsekvens av pandemin. Utöver detta erbjuder Agape juridisk rådgivning och hjälp från psykolog. De driver även ett kafé som håller öppet fyra dagar i veckan.

– Många ungdomar kommer varje dag det är öppet, för att man känner sig trygg, man får mat, man träffar sina vänner, istället för att hänga ute på stan, säger Natalie Alton, som arbetar som volontär på Agape.

S:ta Clara

Tre minuter från centralstationen i Stockholm, tornar S:ta Clara kyrka upp sig. Här kan samhällets utsatta få hjälp med mat, vägledning och pengar till vandrarhem. S:ta Clara har en lång tradition av att hjälpa människor. Redan på tolvhundratalet låg här ett nunnekloster, grundat av Clara av Assisi, där det diakoniska arbetet var en central del av verksamheten.

– Det är vår historia och det är det här vi tror att Gud vill att vi ska göra på den här platsen, säger Johan Kärnbo, ekonomiansvarig på S:ta Clara Kyrka.

Diakoni kan enkelt beskrivas som socialt arbete som utförs i kyrkans regi.

– Det handlar både om de här akuta lösningarna med mat för dagen och någonstans att sova, men även det långsiktiga arbetet, att hjälpa människor vidare ur utanförskapet, säger Nathalie Edin, en av diakonerna på S:ta Clara Kyrka.

Även om behovet av hjälp nästan alltid är större än deras kapacitet att hjälpa, har Nathalie sett ett ökat behov sedan pandemin startade i våras. Hon menar att hon sett en ny grupp växa fram.

– Människor som har arbetat men förlorat sina jobb, människor aldrig varit i den här situationen förut, säger Nathalie Edin.

Samtidigt har kyrkan under pandemin tvingats ställa in sina gudstjänster, och har i och med detta även förlorat en stor del av sina kollektintäkter. Pengar som behövs för att kunna driva den diakonala verksamheten.

– Vi har på allvar behövt fundera på om vi verkligen kommer kunna fortsätta hjälpa människor på det här sättet. Något som det här bidraget nu har möjliggjort, säger Nathalie Edin.

Läkare i Världen

Den internationella människorättsorganisationen Läkare i Världen har i över 40 år arbetat för alla människors rätt till vård. Eliot Wieslander är generalsekretärare på Läkare i Världen och kan vittna om att trots att Sverige skrivit under konventioner om att allas rätt till hälsa, så nekas människor i Sverige vård. Det handlar om EU-medborgare som hamnat mellan stolarna i EU:s sjukförsäkringssystem, och papperslösa som full rätt till – men felaktigt nekas vård.

– Helst så hjälper vi människor att få sina rättigheter tillvaratagna. Vi ger information, vi guidar dem rätt i systemen. När det inte funkar ger vi också den vård som vi kan, med hjälp av frivilliga läkare och sjuksköterskor, säger Eliot Wieslander.

I Stockholm håller Läkare i Världen öppet en kväll i veckan. Frivillig vårdpersonal som redan jobbat ett helt dagspass kommer till mottagningen för att arbeta ytterligare tre timmar. Roger Belusa är en av alla de läkare som arbetar på mottagningen. Egentligen arbetar Roger med cancerforskning, men tycker att han har en skyldighet att som läkare, hjälpa de utsatta.

– Eftersom jag har den här utbildningen har jag också möjlighet att göra något som inte alla kan, att hjälpa människor att få den vård de har rätt till, säger Roger.

Läkare i Världen finns i flera svenska städer, men under våren har många mottagningar tvingats stänga ner, eftersom det har varit svårt att upprätthålla patienters och volontärers säkerhet under pandemin. Många volontärer är pensionärer i riskgrupper, och den skyddsutrustning och det material som används har blivit både dyrare och svårare att få tag i under coronapandemin. Stödet som Läkare i Världen har fått av MUCF har därför varit väldigt viktigt för att mottagningen i Stockholm ska kunna fortsätta ha öppet.

– För att ingen ska behöva ta till en strumpsticka, för att ingen som har brutna revben ska vara tvungen att gå och oroa sig för att deras lunga är punkterad, och för att ingen ska behöva gå med en urinvägsinfektion som går upp i kroppen. Dem träffar vi, och därför finns vi, säger Eliot Wieslander.

Hemlösas Hus

Hemlösas Hus ligger i Frihamnen i Helsingborg och drivs av en ideell förening som arbetar för att motverka hemlöshet i Helsingborg och förbättra situationen för de som redan är hemlösa. Huset har fungerat som en plats dit hemlösa kan få hjälp med att uppfylla basbehov i över 20 år, även om verksamheten har sett olika ut under olika perioder. Tidigare har verksamheten exempelvis kunnat erbjuda boende åt hemlösa. Idag är det en plats dit man kan komma för att äta mat, vila, duscha, tvätta och byta kläder. I huset serveras frukost, lunch och middag. Maten tillagas från grunden på råvaror som skänks från olika matbutiker och restauranger. För många hemlösa är verksamheten livsviktig.

– Jag kunde liksom inte förstå att jag var hemlös, jag var lite rädd för att gå hit först, om någon skulle se en. Nu bryr jag mig absolut inte längre. Nu vet jag att jag inte hade överlevt utan det här, säger Jonas Sjöstrand.

Andra socialverksamheter i Helsingborg har haft stängt under pandemin, men Hemlösas Hus har jobbat hårt för att fortsätta hålla öppet. Det har gjort att antalet gäster har ökat kraftigt under våren och sommaren.

– Vi har fördubblat antalet frukostar. Vilket också innebär att det blivit mycket att hålla reda på vad gäller rutiner för hygien och att hålla avstånd, säger Carina Tegnér, föreståndare på Hemlösas Hus.

Förutom volontär arbetskraft utgörs personalkåren endast av tre stycken anställda. En organisation som främst drivs av volontärt engagemang blir betydligt bättre om man har några anställda. Någon som kan hålla ihop och planera för alla de frivilliga. Anställda bidrar också till kontinuitet och trygghet för gästerna. Just detta hoppas man att pengarna från MUCF ska gå till.

– Bidraget kommer att innebära att man eventuellt kan satsa på att anställa en till person, antingen på heltid eller deltid, men att det blir en förstärkning helt enkelt, säger Jan Jönsson, matlagningsansvarig på Hemlösas Hus.

Textförfattare Emil Wesolowski